

BİLİŞİM ETİĞİ

BİLİŞİM ETİĞİ TANIMI

- Bilişim etiği kavramı bilgisayar dünyası içindeki insanların davranışlarını inceleyen felsefe dalıdır.
- Bilişim etiği alanında Luciano Floridi ve Michael Davis önemli isimlerdir. Bilişim etiği konusunda hackerlık, dosya paylaşımı, internetin demokratik olup olmaması, lisanslamalar sıklıkla tartışılan konulardır.
- Elektronik ve network ortamında uyulması gereken kuralları tanımlayan normlar ve kodlar kısaca bilişim etiğini ifade eder. Bu norm ve kodların temel amacı network ortamındaki kullanıcıların minimum zarar ve maksimum fayda ile elektronik ortamı kullanmasını güvence altına almaktır.

YAZILI KURALLAR

- Yazılı olan kuralların başlıcası **HUKUKİ METİNLERDİR.**
- Mevzuatta yer alan bazı konu başlıkları şöyledir:
- Elektronik İmza, Elektronik sözleşmeler, Elektronik Noter.
- Usul Hukukuna ilişkin düzenlemeler, Servis sağlayıcıların sorumluluğu, Bilişim suçları/Ceza Hukuku.
- Kişisel verilerin korunması, Tüketicinin korunması, Elektronik para, Elektronik ortamda haksız rekabet, Vergi hukuku, iş yeri muhasebesi, Gümrük hukuku, İsimler, alan adları, markalar, telif hakları, Kamu alımlarında elektronik ortamın kullanılması, Elektronik ortamda ticari kimlik vb.

Bilgisayar Etik Enstitüsü tarafından geliştirilen ve bilgisayar kullanım etik ilkelerinin temelini oluşturan 10 ilke

1- Bilgisayar başka insanlara zarar vermek için kullanılamaz.

2- Başka insanların bilgisayar çalışmaları karıştırılamaz.

3- Bilgisayar ortamında başka insanların dosyaları karıştırılamaz .

4- Bilgisayar hırsızlık yapmak için kullanılamaz.

5- Bilgisayar yalan bilgiyi yaymak için kullanılamaz.

6- Bedeli ödenmeyen yazılım kopyalanamaz ve kullanılamaz.

7- Başka insanların bilgisayar kaynakları izin almadan kullanılamaz.

8- Başka insanların entelektüel bilgileri başkasına mal edilemez.

9- Kişi yazdığı programın sosyal hayata etkilerini dikkate almalıdır.

10. Bilgisayarı saygı duyulacak, hakkında bahsedilecek şeyler için kullanmalıyız.

TÜBİDER Bilişim Sektörü Derneği'nin Ahlak İlkeleri ise şöyledir:

- Adil, dürüst ve güvenilir olacak, tüm insanlara karşı hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit davranacaktır.
- Çalışma ve ilişkilerinde ahlaki değerler doğrultusunda hareket edecektir.
- Mesleği ile ilgili yasa, kural ve standartları öğrenerek, onlara uyacaktır. Mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerini kullanırken kişisel ve kurumsal çıkarlara zarar vermeyecektir.
- Bilişim ve bilişim teknolojisi uygulamaları hakkında toplumun aydınlanmasına ve toplumda gerekli bilincin oluşmasına katkıda bulacaktır
- Bağlı olduğu yükümlülöklere ve sözleşmelere uyacaktır.

- Başkalarına ait özel bilgilerin gizliliğine ve korunmasına özen gösterecek; İnsanların özel yaşamına, saygınlığına ve sahiplik haklarına saygı gösterecektir.
- Ürün ve hizmetleri konusunda müşterilerini tam ve doğru olarak bilgilendirecek, ürün ve hizmet sunumunda yasaların ve ticaretin gerektirdiği belge ve bilgilerin eksiksiz olarak karşı tarafa verilmesini sağlayacaktır.
- Faaliyetleri ile ilgili olarak ilgili tarafları çıkarları konusunda bilgilendirecek.
- Kirli ve dürüst olmayan işleri yaptığından kuşku duyduğu kişi ve kurumlarla çalışmayacaktır.
- İş ortaklarının ve ticari ilişki içinde olduğu kurum ve kişilerin hak ve çıkarlarını korumak konusunda titiz davranacak, onların kazançlarını yok edici bir ticari faaliyet içinde olmayacaktır.

- Nihai tüketicilere bayi kar marjını yok sayan fiyat bilgilendirmesinde bulunmayacaktır.
- Ürün ve hizmetin makul bir kar marjını koruyacak biçimde satılmasına özen gösterecek, diğer satıcı ve meslektaşları karşısında fiyat kırma yoluyla haksız kazanç elde etmeye çalışmayacaktır
- Üreticilerin, patent, telif ve mülkiyet haklarına saygılı davranacak; sahte ürün satışı yapmayacak; yazılımların lisansız ve korsan ticaretine karşı çıkacaktır.
- Haksız rekabet sayılan ticari faaliyet içinde olmayacak, ürün ve hizmet sunumunda tekel yaratıcı davranışlardan kaçınacak, ticari avantaj ve üstünlüklerini meslektaşlarının ve müşterilerinin aleyhine kullanmayacaktır.

- Tüketicilerin yasalar ve uygulamalardan gelen haklarına saygılı davranacak, garanti ve satış sonrası hizmet konularında müşteri mağduriyeti oluşturmayacaktır.
- Çalışma yaşamının ahlak kurallarına uyacak, çalışanlarının yasalardan ve uygulamalardan gelen hak ve çıkarlarını koruyacaktır.
- Çalışanlarının mesleki gelişimine katkıda bulunacak, onları bu konuda özendirecek; çalışanın sektörel, toplumsal ve kişisel sorumluluklarını yerine getirirken temel ahlak kurallarına uygun davranmalarını sağlayacaktır.

YAZILI OLMAYAN KURALLAR

- Yazılı olmayan kurallar ise, net çizgiler ile çizilemeyen, toplumdan topluma, kişiden kişiye değişebilen normlardır. Bu nedenle tanımlanmasında güçlük yaşanan kurallardır.
- Bu kurallar yazıldığı zaman uygulanıp uygulanmadığını denetleyecek mekanizmalar güvenlik güçleri değil, bizzat bunları yaşayanlardır. Dolayısıyla etik kurallar bir bakıma kişinin kendi kendine duyduğu vicdani yükümlülükler ile sınırlıdır.

Yazılı olmayan kurallara kısaca aşağıdaki kuralları verebiliriz:

İnternet Etiği

- İnternet'te bize yapılmasını istemediğimiz davranışları biz de başkalarına yapmamalıyız ve gerçek hayatta nasıl davranmamız gerekiyorsa o şekilde davranmalıyız.
- İnternette ne yapılacağına dair etik bir ikileme düştüğümüzde gerçek hayatta ne yapmamız gerekiyorsa öylece hareket etmeliyiz.
- İnternette karşılaştığımız tanıştığımız kişilerin belki yüzünü göremiyor, sesini duyamıyor ve yüz mimiklerini gözleyemiyoruz fakat bütün bu şartlar, bizim normal yaşamda insanlara göstermiş olduğumuz saygıyı sanal dünyadaki insanlara göstermememize neden olmamalıdır. İnternette karşılaştığımız insanlara da aynı seviyede saygımızı göstermeliyiz ki benzer bir davranışla karşılığını alabilelim.

- İnternet sadece Türklerin, Avrupalıların veya Asya kültüründen insanların olduğu bir ortam değildir. Dünyanın her bölgesinden insanlar bu ortamda varlık göstermektedirler. Her kültürün kendine göre değer ve inançları vardır. Bizim için normal olan bir söz başka bir kültürde yanlış algılanabilmektedir. Bu noktayı göz önüne alarak sanal ortamdayken hassasiyetle hareket etmeliyiz.
- İnternetle henüz tanışmış kişilerin yapabilecekleri yanlışlıkları anlayışla karşılamalı onlara yol gösterici olmalıyız.
- Sanal ortamdaki sataşmalara karşılık verip zaten istedikleri böyle bir davranış olan insanlara alet olmamalı interneti bu şekilde kirletilmesini önlemeye çalışmalıyız.

- Kendimizin ya da başkalarının özel hayatına karşı saygılı olmalıyız. Kendimize veya başkalarına ait özel sırları İnternet ortamına aktarmamaya dikkat etmeliyiz.
- İnternette yüz hareketleri görülmez, ses tonumuz duyulmaz yani sadece yazdıklarımızla varız. Bu nedenle yazdıklarımıza çok dikkat etmeli örneğin **büyük harflerle yazı yazmamalıyız**. Çünkü büyük harf yüksek ses ve kızgınlık manasına gelmektedir. Cümlelerimizin nitelikli, ölçülü ve dengeli olmasına özen göstermeliyiz. Fikirlerimizi gayet net, sade ve ahlâk kuralları çerçevesinde yazmalıyız.
- İnternette yazdığımız yazıları eğer gerçek ortamda karşımızdaki kişiye söyleyemeyeceksek yazmamalıyız, yazdığımız şeyleri gerçek ortamda söyleyip söyleyemeyeceğimizi kontrol ettikten sonra göndermeliyiz.

- İnternette yüzler görülemediği için sembollerle anlaşılır. Önem verdiğimiz bölümü (*) veya (“) arasına yazarak ifade edebiliriz. Duyguları ifade eden bilenen bazı semboller ise şunlardır; :-) (gülümseme) ;-) (göz kırpma) :-((üzülme)
- İnternet ortamının sağladığı olanakların yasa dışı biçimde insanlara zarar verme, başkalarının işlerini engelleme, gizli ve kişisel bilgilerini ele geçirip yararlanma, her türlü sahtekarlık, yolsuzluk, dolandırıcılık ya da hırsızlık gibi kötü amaçlı kullanımına yol açmamalıyız ve göz yummamalıyız.
- İyelik haklarını zedelememeye özen göstererek, başkasının veri kaynaklarını ve düşüncelerini, yazılımlarını kendimizinmiş gibi sahiplenmeye kalkışmamalıyız.

E-Posta İletilerinde ve E-Posta Guruplarında Etik Kurallar

- Bize gelen bir iletiyi, başkasına aktarmak istediğimizde, bu iletiyi bize gönderinin bunu isteyip istemediğinden emin olmalıyız.
- Bizim okumak için vakit harcamadığımız mailleri başkalarına göndermemeliyiz.
- **Eğer yazdığımız mesaj tek bir kişiye değil de bir gruba gidiyorsa, mesajın geneli ilgilendiriyor olmasına özen göstermeliyiz.**
- **İnsanların duygusal zayıflıklarını kullanan mesajların dağılmasına olanak vermemeliyiz.** Örneğin; amansız hastalık için yardım veya son isteği yazılan mesajın dünyayı dolaşmasını istemek.
- **Ulaşmadığı kaygısı ile bile olsa aynı iletileri ardı ardına göndermemeliyiz.**

- Virüslü iletiler ile karşılaştığımızda en kısa zamanda kaynağına duyurmamız ve etkileneceğini sandığımız kişileri gecikmeden uyarmamız.
- **Mesaj gönderirken konu bölümünü boş bırakmamalıyız.** Gönderdiğiniz mesajın içeriğini anlatacak özet kelimeler ile tanımlayarak mesaj hakkında bilgi verilmelidir.
- **Önemli değilse büyük boyutlu dosyaları maillerinize atış yapıp göndermeyiniz.** Sizin bilgisayarınızdan o anda gidiyor gibi görülse de bu durum mail aktarım sistemlerinde yoğunluğa ve yavaşlamaya neden olmaktadır. Örneğin resimler, animasyonlar gibi...
- Spam dediğimiz kişilerin izni olmadan reklam amaçlı mail göndermekten kaçınınız. Yapılan araştırmalar bu tip davranışın satılan ürünle ilgili güvenirliliğin azaldığını göstermektedir.

- Posta kutunuzdaki mesajların sizden başkaları tarafından da okunabileceğini unutmayın
- E-Posta bilgilerinizi [kullanıcı kodu, şifre] kimseye vermeyin.
- Zincir mesajlara cevap vermeyin, zincirin uzamasına neden olmayın.
- Başlıklar dışında büyük harf kullanmanın “bağırmak” olduğunu unutmayın.
- Mesajınızda dikkat çekmek istediğiniz noktaları *asteriks işaretleri arasına* alın.
- Özellikle sizden ticari amaçla e-posta almayı beklemeyen kişilere ticari e-mail göndermeyin.
- Size gönderilmiş bir e-postayı sahibinden izin almadan genele açık ortamlara [örneğin tartışma grupları] göndermeyin.

- Tanımadığınız ortamlara mesaj gönderirken mesajınızın sonuna “elektronik imza mesajınızı” ekleyin. Elektronik imza mesajınızın en çok dört satır olmasına dikkat edin.
- E-postanızda kullandığınız her türlü alıntı için copy right kurallarına saygılı olarak, ilgili referansları belirtiniz.
- Mesajlaşma listesi [mailing list] sahibiyse, listenize kayıt yaptıran kişilerin bunu şahsen yaptıklarını anlamak üzere, listenize almadan önce kendilerine matbu bir e-mail gönderin.
- Hitap ettiğiniz alıcının kimliğine göre bir dil ve ifade tonu seçmeniz
- Mesajınızı kısa ve özlü yazmanız
- Gelen mesajları cevaplamadan önce dikkatle okumanız
- Esprili veya alaycı dil kullanımında dikkatli olmanız

- Kisiye değil konuya cevap vermeniz
- Mesajlarda kötü niyetin değil yanlış anlamaların daha fazla meydana geldiğini bilmeniz
- Elektronik iletişimde uygun nazik bir ifade kullanmanın sağ duyunun gereği olduğunu hatırlamanız

Web Site Yayıncılığında Etik Kurallar

- Web sitenizde doğrudan büyük resim dosyalarını sergilemeyin. Pul büyüklüğündeki versiyonlarını kullanın.
- Başkasının sitesine listenizden link verecekseniz, nezaket açısından ilgili kişiye bilgi vermenizde fayda vardır.
- Web sayfalarınızın sadece metinden oluşan versiyonlarını da sergileyin. Özellikle modemle bağlanan düşük bant genişliğinde sörfçüler size minnettar kalacaktır.
- Web sayfalarınıza görsel ya da ses malzemeleri ekleyecekseniz, ilgili dosyaların yanına büyüklüğünü yazın [örneğin 105Kb].
- Her Web sayfanızın, özellikle de ana sayfanızın, en alt kısmına size ulaşılacak e-posta adresinizi belirtin.

KISACA BİLİŞİM ETİĞİ

- Kısaca “Bilişim”, bilginin elektronik ortamda işlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Bilişim Etiğine, bilişim alanında uyulması gereken yazılı ve yazılı olmayan kurallar diyebiliriz.
- Bilişim Etiği genel bir ifadeyle tüm internet ve network ağlarının kullanıcılarının uyması gereken kuralları kapsadığı gibi, bireylerin kişisel bilgisayarlarını kullanırken dahi uyması gereken kuralları düzenler.